

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1330

Vragen van het lid **Bruyning** (Nieuw Sociaal Contact) aan de Minister voor Rechtstbescherming en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *het rapport «Eenzaam gesloten» van Jason Bhugwandass* (ingezonden 13 maart 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Ooijen** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) (ontvangen 26 maart 2024).

Vraag 1

Bent u bekend met het rapport «Eenzaam gesloten van Jason Bhugwandass over de ZIKOS afdelingen in de gesloten jeugdzorg» dat vandaag, 12 maart 2024, is gepresenteerd?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u zich nog herinneren dat de omstreden jeugdinstelling Woodbrookers in het Friese Kortehebben dicht zou gaan, nadat een schokkend rapport openbaar werd gemaakt waaruit bleek dat stelselmatig kinderen werden mishandeld?¹

Antwoord 2

Ja.

Vraag 3

Heeft u er kennis van genomen dat in de media opnieuw in een tweetal instellingen waar kinderen civielrechtelijk zijn geplaatst, vergelijkbare fundamentele rechten van kinderen, net als in de Woodbrookers, ernstig zijn geschonden?²

¹ Algemeen Dagblad, 3 oktober 2023, «Omstreden jeugdinstelling Woodbrookers gaat dicht, na schokkend rapport is er te weinig vertrouwen», Omstreden jeugdinstelling Woodbrookers gaat dicht, na schokkend rapport is er te weinig vertrouwen | Binnenland | AD.nl

² Nieuwsuur, 11 maart 2024, «Getraumatiseerd en opgesloten»: zorg voor psychiatrische jongeren voldoet niet, «Getraumatiseerd en opgesloten»: zorg voor psychiatrische jongeren voldoet niet (nos.nl)

Antwoord 3
Ja.

Vraag 4

Wat vindt u ervan, dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten van de laatste bevindingen over wat er met kinderen gebeurt in de instellingen voor gesloten jeugdzorg, zo geschrokken is dat de aangesloten gemeenten er geen kinderen meer willen plaatsen?³

Antwoord 4

Het besluit om nu geen kinderen te plaatsen op de ZIKOS-locaties steun ik.

Vraag 5

Wat vindt u ervan, dat Bart Tromp, docent en onderzoeker bij de Rijksuniversiteit Groningen maar ook kinderrechter, eerder al publiekelijk het besluit nam om kinderen niet meer te plaatsen in een instelling waar fundamentele rechten van kinderen en ouders worden geschonden?⁴

Antwoord 5

Het is aan de rechter om te beslissen op een verzoek tot het verlenen van een machtiging gesloten jeugdhulp. Als een rechter een machtiging gesloten jeugdhulp verleent, is het aan de instantie die de machtiging ten uitvoer brengt om te bepalen waar een kind wordt geplaatst. Dit is veelal een gecertificeerde instelling. Het komt zeer sporadisch voor dat een rechter in de beschikking concreet benoemt welke verblijfplaats binnen de grenzen van het verzochte een verleende machtiging (niet) is bedoeld. In de overwegingen van individuele rechters die daaraan ten grondslag liggen, kan ik niet treden.

Vraag 6

Deelt u de mening dat met de nu beschikbare informatie over de ernstige tekortkomingen in de instellingen voor gesloten jeugdzorg, inmiddels niet meer kan worden gesproken van incidenten, maar dat er sprake is van een structureel probleem, dat hieruit bestaat dat bij gebrek aan voldoende gekwalificeerd personeel uit onmacht buitenwettelijke vrijheidsbenemende of vrijheidsbeperkende maatregelen worden genomen?

Antwoord 6

Om te zorgen dat de gesloten jeugdhulp structureel beter wordt, hebben we afgesproken dat de instellingen in 2025 kleinschalig werken en dat we in 2030 zo dichtbij mogelijk nul gesloten plaatsingen zijn. Over hoe we dat willen bereiken staat in het Uitvoeringsplan af- en ombouw gesloten jeugdhulp ontvangen.⁵ De getuigenissen uit «Eenzaam gesloten» moeten ons aansporen met alle partijen een extra stap bij te zetten en de krachten te bundelen. In de brief die u gelijktijdig met deze antwoorden ontvangt ter voorbereiding van het debat op 28 maart staan de acties waarover ik met gemeenten en aanbieders voor de zomer bestuurlijke afspraken wil maken.

Vraag 7

Als u dat niet vindt, welk antwoord heeft u dan op het structurele karakter van de tekortschietende zorg dat ontstaat door personeelsgebrek en onmacht om jongeren een veilige omgeving te bieden waar zij voor hun problemen kunnen worden behandeld?

Antwoord 7

Zoals hierboven genoemd moeten de getuigenissen uit «Eenzaam gesloten» ons aansporen met alle partijen een extra stap bij te zetten en de krachten te bundelen. In de brief die u gelijktijdig met deze antwoorden ontvangt ter

³ Volkskrant, 11 maart 2024, «Ruim 20 uur per dag eenzaam opgesloten op de crisisafdeling: jongeren onthullen misstanden bij de jeugdzorg», Ruim 20 uur per dag eenzaam opgesloten op de crisisafdeling: jongeren onthullen misstanden bij de jeugdzorg | de Volkskrant

⁴ Algemeen Dagblad, 28 augustus 2023, «Niet geholpen wel pijn gedaan, schokkend onderzoek bij jeugdzorginstelling», Niet geholpen, wel pijn gedaan: schokkend onderzoek bij jeugdzorginstelling | Binnenland | AD.nl

⁵ Kamerstuk 31 839, nr. 924

voorbereiding van het debat op 28 maart staan de acties waarover ik met gemeenten en aanbieders voor de zomer bestuurlijke afspraken wil maken.

Vraag 8

Is het openhouden van de instellingen nu nog aanvaardbaar gelet op de structurele schending van kinder- en mensen rechten die ermee gepaard gaan, gelet op het feit dat de regering eerder heeft besloten dat de gesloten jeugdzorg voor jongeren die zonder behandeling een risico voor zichzelf of hun omgeving vormen, moet worden afgebouwd en in 2030 volgens een kabinetsbesluit geen enkele jongere nog in de gesloten jeugdzorg moet zitten?

Antwoord 8

Op dit moment geldt voor de ZIKOS-locaties van beide instellingen een cliëntenstop. In de brief die de Tweede Kamer separaat ontvangt ter voorbereiding op het debat op 28 maart 2024 staat dat ik voornemens ben met gemeenten en aanbieders voor de zomer de afspraak te maken dat van de locaties gesloten jeugdhulp de locaties die voorheen een justitiële inrichting waren afgestoten moeten worden. Beide ZIKOS-locaties bevinden zich in dergelijke gebouwen.

Vraag 9

Als u dat aanvaardbaar vindt, kunt u dan uitleggen hoe zich dat verhoudt met de verdragsrechtelijke taak van de overheid om kinderen juist te beschermen tegen mishandeling die zij in de instellingen ondergaan?

Antwoord 9

Ongerechtvaardigde of niet-toegestane vrijheidsbeperkende maatregelen zijn volstrekt af te keuren. Met het oog op een betere bescherming van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp heb ik de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp opgesteld. Deze is sinds 1 januari 2024 van kracht en vormt de wettelijke basis voor het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen in de gesloten jeugdhulp. Uitgangspunt bij de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen is het «nee, tenzij-beginsel»: een vrijheidsbeperkende maatregel wordt niet toegepast tenzij er geen minder bezwarende alternatieven zijn, het proportioneel is en naar verwachting effectief. De wet is getoetst aan de Grondwet en internationale en Europeesrechtelijke verdragen, zoals het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) en het VN-Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR).

Vraag 10

Als u nog steeds vindt dat het openhouden van de instellingen aanvaardbaar is, hoe wordt dan voorkomen dat nieuwe incidenten zich blijven voordoen?

Antwoord 10

Zoals hierboven verwoord vind ik dat de gebouwen van voormalige justitiële inrichtingen met voorrang afgestoten moeten worden. Daarover wil ik met gemeenten en aanbieders afspraken over maken. Voor de rest van de gesloten jeugdhulp werken we toe naar kleinschaligheid en dat vrijheidsbeperkende maatregelen steeds minder worden ingezet.

Vraag 11

Is het juist dat ten tijde van het onderzoek naar de misstanden in de Woodbrookers, de Inspectie ook al Zikos op het oog had als een instelling waar de veiligheid van geplaatste jongeren niet was geborgd?

Antwoord 11

Ten tijde van de aandacht op Woodbrookers liep het toezicht van de inspectie op de gesloten jeugdhulp. Dit resulteerde op 29 februari 2024 in een Factsheet⁶. IHUB en Pactum, en daarmee de ZIKOS-afdelingen, waren onderdeel van dit toezicht.

Het toezicht naar de gesloten jeugdhulplocatievoorziening van iHUB 't Anker op locatie Harreveld is in januari 2024 gepubliceerd.⁷ De ZIKOS afdelingen zijn bij dit toezicht betrokken. Specifiek voor de zeer intensieve kortdurende observatie en stabilisatie (ZIKOS) heeft de inspectie verbeterpunten benoemd over het insluiten van jongeren op hun kamer (overdag en in de nacht), over de inrichting van de Extra Beveiligde Kamer (EBK) en het ontbreken van toereikend behandelaanbod voor jongeren met psychiatrische problemen. Om dergelijke verbeterpunten adequaat te kunnen aanpakken, heeft de inspectie in dit rapport aangedrongen op lokale of landelijke besluitvorming rond het voortbestaan van de ZIKOS-afdeling. De inspectie heeft iHUB om een verbeterplan gevraagd, onder andere over het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Het toezicht naar de gesloten jeugdhulp van Pactum, locatie Zetten is in februari 2024 gepubliceerd.⁸ De ZIKOS-afdeling is bij dit toezicht betrokken. De inspectie constateerde dat Pactum, locatie Zetten op een groot aantal onderdelen niet aan de Veldnormen terugdringen vrijheidsbeperkende maatregelen voldoet (waaronder kamerplaatsing) en dat hierop verbetering nodig is. De inspectie heeft ook Pactum om een verbeterplan gevraagd, onder andere over het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen. Ook in dit rapport dringt de inspectie aan op het op orde brengen van de randvoorwaarden om bijvoorbeeld het open laten van de kamerdeuren van jongeren mogelijk te maken.

Kort na het ontvangen van de signalen van een ervaringsdeskundige over de ZIKOS heeft de inspectie op 15 februari 2024 opnieuw toezicht uitgevoerd, dit keer specifiek bij de ZIKOS-afdelingen van iHUB en Pactum.⁹ Het toezicht naar de ZIKOS-afdelingen naar aanleiding van recente signalen is nog niet afgerond, daar werkt de IGJ nu hard aan. Tot de openbaarmaking van de inspectierapporten kan de IGJ niet verder ingaan op de bevindingen en het toezicht.

Vraag 12

Is het juist dat de Inspectie niet heeft ingegrepen vanuit de overtuiging dat het belang van het gesloten kunnen plaatsen van kinderen, opweegt tegen de belangen van een kind dat door mishandeling in die instelling wordt gedupeerd?

Antwoord 12

Dit is niet juist. De inspectie constateert al jaren dat het aan passend aanbod voor deze kinderen ontbreekt. Dat de jeugd-ggz hier een grotere rol zou moeten spelen, dat er onvoldoende deskundig personeel is en er nog steeds te veel vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingezet. De inspectie benoemde de complexiteit van problematiek en het gebrek aan alternatieven voor deze kinderen.

Op 29 februari 2024 heeft de Inspectie een Factsheet over het toezicht op de JeugdzorgPlus gepubliceerd.¹⁰ IHUB en Pactum, en daarmee de ZIKOS-afdelingen, waren onderdeel van dit toezicht. In dit thematisch toezicht heeft de inspectie de instellingen gevraagd een verbeterplan te maken. Een complicerende factor voor de instellingen is de onduidelijkheid over de continuïteit van de (afdelingen van de) instellingen en de vraag of en hoe de

⁶ IGJ Factsheet «Onvoldoende passende hulp in de JeugdzorgPlus»: <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2024/02/29/factsheet-onvoldoende-passende-hulp-in-de-jeugdzorgplus>

⁷ IGJ Rapport «Horizon Jeugdzorg, locatie 't Anker in Harreveld»: <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2024/01/17/rapport-horizon-jeugdzorg-t-anker-in-harreveld>

⁸ IGJ Rapport «Pactum, locatie Zetten»: <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2024/02/29/pactum-zetten>

⁹ IGJ Nieuwsbericht «Toezicht IGJ op ZIKOS-afdelingen in Harreveld en Zetten»: <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2024/03/06/toezicht-igj-op-zikos-afdelingen-in-harreveld-en-zetten>

¹⁰ IGJ Factsheet «Onvoldoende passende hulp in de JeugdzorgPlus»: <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2024/02/29/factsheet-onvoldoende-passende-hulp-in-de-jeugdzorgplus>

instellingen de doelgroep blijven bedienen. Dit wacht op regionale en/of landelijke besluitvorming.

Vraag 13

Hoe kan het dat de Woodbrookers, die gelet op de geconstateerde tekortkoming publiekelijk aankondigde te zullen sluiten en met die aankondiging verdere interventies door de Inspectie en politieke druk om te sluiten weg wist te nemen, nooit is dichtgegaan en een doorstart heeft gemaakt onder een andere naam?

Antwoord 13

Jeugdhulp Friesland heeft in oktober 2023 aangegeven dat zij voornemens was per 1 juli 2024 de gesloten jeugdhulp bij de locatie de Woodbrookers te sluiten. De aanbieder gaf destijds aan dat te doen uit de door hen ervaren politieke wens om de afbouw van dergelijke locaties te versnellen. De Friese gemeenten hebben daarop als opdrachtgever voor de uitvoering van de Jeugdwet Jeugdhulp Friesland gemeld dat bij sluiting van deze gesloten jeugdhulplocaties Jeugdhulp Friesland voor voldoende «gesloten plekken» moet zorgen op een wijze die aansluit bij de huidige zienswijze op gesloten jeugdhulp en de wettelijke vereisten. Daar heeft Jeugdhulp Friesland gevolg aan gegeven. Dat gebeurt weliswaar op dezelfde locatie, maar niet meer in de gesloten setting die het was. Dus geen oude wijn in nieuwe zakken, maar een wezenlijk andere voorziening met voor een belangrijk deel nieuwe mensen. De gemeente Leeuwarden ziet daar nauw op toe.

Vraag 14

Hoe verhoudt dit zich met het hiervoor bedoelde kabinetsbesluit?

Antwoord 14

De Friese gemeenten hebben Jeugdhulp Friesland gevraagd te zorgen voor voldoende «gesloten plekken» op een wijze die aansluit bij de huidige zienswijze. Dat houdt in kleinschalig en met zo mijn mogelijk vrijheidsbeperkende maatregelen. Dat past in het beleid om de gesloten jeugdhulp te transformeren naar kleinschalige georganiseerde voorzieningen en dat we in 2030 zo dichtbij mogelijk bij nul gesloten plaatsingen willen zijn.

Vraag 15

Is nog te rechtvaardigen dat tot 2030 wordt gewacht met het beëindigen van deze hulp?

Antwoord 15

De doelstelling is dat we in 2030 zo dichtbij mogelijk nul gesloten plaatsingen zijn. Dat betekent niet dat we wachten tot die tijd met het sluiten van accommodaties gesloten jeugdhulp. Zoals hierboven vermeld wil ik voor de zomer afspraken maken met gemeenten en aanbieders over het sluiten van accommodaties.

Vraag 16

Waarom vindt u nog steeds dat het opsluiten van kinderen een vorm van jeugdhulp is?

Antwoord 16

Het plaatsen van een jeugdige in een instelling voor gesloten jeugdhulp gebeurt om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt of onttrokken wordt aan de noodzakelijke jeugdhulp. In het Factsheet van de IGJ staan verschillende voorbeelden waarin voor een (beperkte) groep jongeren met complexe problemen vrijheidsbeperking op maat nodig blijft om hen bescherming te kunnen bieden en/of ontwikkelingsbedreiging weg te nemen.